

Burgerschap op het Willem Blaeu

Vooraf

Voor u ligt het plan burgerschapsvorming van OSG Willem Blaeu. Het plan bevat een korte beschrijving van de school. Vervolgens formuleren wij onze onderwijsvisie en onze visie op burgerschap en integratie. Dit koppelen we aan een burgerschapsmodel en aan de waarden, van waaruit wij burgerschap en integratie benaderen. Vervolgens beschrijven we de domeinen democratie, participatie en identiteit, zoals die op het Willem Blaeu herkenbaar zijn. Daarna gaan we in op de burgerschapsdoelen in relatie tot ons schoolcurriculum. In een overzicht is terug te zien in welke mate wij de burgerschapsdoelen verwezenlijken. Ook beschrijven we in dit plan de rol die docenten en onderwijsondersteuners binnen ons concept vervullen. Tenslotte geven we inzicht in de wijze, waarop we verantwoording afleggen over burgerschap en integratie, hoe aansturing plaatsvindt en hoe we onze burgerschapactiviteiten en de visie daarop borgen in ons kwaliteitsbeleid en evalueren.

Het plan burgerschap is gebaseerd op een groeimodel en valt binnen de door ons gehanteerde 4-jarige beleidscyclus.

Onderliggend aan dit document is het schoolbeleidsplan van OSG Willem Blaeu en de publicaties 'Aan het werk met burgerschap' van het CPS, 'Toezicht op Burgerschap en Integratie' van de Inspectie van het Onderwijs en het plan burgerschapsvorming van het Amstellyceum (MSA) te Amsterdam. Daarnaast is dankbaar gebruik gemaakt van de opmerkingen van Mw. D. Schraal, docent economie op onze school.

Dit plan zien we als ontwikkeldocument. De verschillende geledingen binnen de school hebben invloed op deze ontwikkeling. Daar waar nodig wordt dit plan bijgesteld.

G.H. van Asperen
Rector

juni 2011

1 Korte beschrijving van het Willem Blaeu

OSG Willem Blaeu is een kleinschalig georganiseerde, openbare scholengemeenschap, die alle niveaus van gymnasium /atheneum (vwo), havo, mavo en vmbo aanbiedt en maakt deel uit van de Stichting Openbaar Voortgezet Onderwijs Noord-Holland-Noord. Daarnaast is het Willem Blaeu een Topsporttalent- (=LOOT)school. We begeleiden aankomende topsporters zo goed mogelijk bij de combinatie van sport en schoolwerk. Het Willem Blaeu is ook een TTO-school; TTO betekent tweetalig onderwijs in het Engels. Leerlingen met een vwo of havo advies kunnen een deel van het reguliere onderwijs in het Engels volgen. De medewerkers van de school werken hard aan de kwaliteit van onderwijs en begeleiding, zodat leerlingen een optimale kans krijgen om het beste uit zichzelf te halen. We laten ons hierbij leiden door de tekst van Johan Blaeu, de zoon van onze naamgever: "Zoek, ontdek, leer en verbeter door te oefenen."

2 Onze onderwijsvisie en onze visie op burgerschap en integratie

We hebben onze onderwijsvisie vastgelegd in ons koersdocument. Hierin staat het volgende verwoord:

"OSG Willem Blaeu haalt het beste uit haar leerlingen en medewerkers, kortom streeft naar excellentie. OSG Willem Blaeu is een school waar leerlingen en personeel met plezier werken en zich optimaal ontwikkelen.

Persoonlijke talenten en kwaliteiten worden zo ingezet dat die een bijdrage leveren aan bovenstaande doelstelling. Daar waar mogelijk wordt samengewerkt. Er wordt daardoor optimaal van elkaars kwaliteiten gebruik gemaakt. Vooroordelen worden losgelaten om te voorkomen dat die belemmerend werken. Iedereen binnen het Willem Blaeu is er zich bewust van dat hij/zij geen eenling is binnen de school en als individu altijd een bijdrage levert aan het geheel binnen een veilige leeromgeving.

Actief reflecteren op het eigen gedrag, handelen en denken is een vanzelfsprekendheid voor personeel en leerlingen. Ieder neemt verantwoordelijkheid voor het eigen doen en laten.

Er is een grote verscheidenheid aan didactisch handelen, van frontaal klassikaal tot vakoverstijgende projecten, van alleen zelfstandig werken tot samenwerkend leren in groepen, per vak, vakoverstijgend, met boeken en ondersteund door o.a. ICT."

Onze visie op burgerschap en integratie is afgeleid van onze visie op onderwijs. We verwoorden deze visie als volgt:

Het Willem Blaeu is zich bewust van de specifieke rol van het onderwijs in de samenleving, waarin mensen met verschillende achtergronden en leefstijlen samenleven en samenwerken.

De school biedt gelijke kansen aan leerlingen uit ongelijke sociale en culturele milieus. Het Willem Blaeu is een school met een heterogene leerling-populatie met oog voor diversiteit. Respect hebben is een van de grondslagen van ons onderwijs. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras geslacht, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

De school wil bij de leerling een houding ontwikkelen die zich kenmerkt door een positief kritische, leergierige, democratische en onderzoekende opstelling niet alleen ten opzichte van school maar ook ten opzichte van de maatschappij. Het ontwikkelen van zelfstandigheid, het leren nemen van verantwoordelijkheid en het leren participeren in de samenleving spelen hierbij een belangrijke rol.

3 Burgerschapsmodel

Actief burgerschap verwijst naar de bereidheid en het vermogen deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren. Sociale integratie verwijst naar deelname van burgers (ongeacht hun etnische of culturele achtergrond) aan de samenleving, in de vorm van

sociale participatie, deelname aan de maatschappij en haar instituties en bekendheid met en betrokkenheid bij uitingen aan de Nederlandse cultuur.

OSG Willem Blaeu hecht grote waarde aan goed burgerschap en integratie. Plichten en rechten die bij burgerschap horen lijken soms wat op de achtergrond te zijn geraakt. Bovendien zijn sommige ouders/verzorgers niet gewend aan burgerschapstradities en gebruiken van de Nederlandse samenleving. OSG Willem Blaeu onderschrijft de noodzaak en de wettelijke opdracht om goed burgerschap te bevorderen. Een goede beheersing van de Nederlandse taal is een belangrijke voorwaarde voor deelname aan onze maatschappij. Wij kiezen daarom voor een model dat te karakteriseren is als kritisch en democratisch burgerschap. Wij willen onze leerlingen adequaat voorbereiden op hun burgerschap!

Binnen ons model van burgerschap laten we de leerlingen kennismaken met een pluriforme school en samenleving. Derhalve zijn ons onderwijs en onze begeleiding erop gericht leerlingen te laten kennismaken met en kennis laten hebben van verschillende achtergronden en culturen van leeftijdsgenoten.

Daarnaast hebben we oog voor risico's. We stemmen ons aanbod mede af op ongewenste opvattingen, houdingen en gedragingen van leerlingen. Hiermee willen we intolerantie, extremistische ideeën en discriminatie voorkomen.

Het Willem Blaeu heeft binnen het gekozen burgerschapsmodel de volgende doelstellingen:

1. Ontwikkelen van sociale competenties.
2. Bevorderen van openheid naar de samenleving en de diversiteit die daarin aanwezig is.
3. Het bieden van een structureel aanbod dat zich richt op het aanbrengen van competenties die bijdragen aan deelname aan en betrokkenheid bij de samenleving.
4. Bevorderen van de basiswaarden en de kennis, houdingen en vaardigheden voor participatie in de democratische rechtsstaat (Nederlandse en Europese staatsinrichting, betekenis van Europese samenwerking en de Europese Unie, de leerling ook als 'wereldburger') en het Nederlands politiek bestel.
5. Het in praktijk brengen van burgerschap en integratie, waarbij het Willem Blaeu als oefenplaats dient: burgerschap en integratie moeten zichtbaar zijn.
6. Bevorderen van kennis over zorg en leren zorgen voor zichzelf, anderen en zijn omgeving.
7. Bevorderen van kennis over veiligheid van zichzelf en anderen in verschillende leefsituaties (leren, werken, wonen, uitgaan, verkeer).
8. Leren betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, het nemen van een beargumenteerd standpunt en dat te verdedigen, en daarbij respectvol met kritiek om te gaan.
9. Bevorderen van inzicht in eigen omgeving en maatschappij om verschijnselen uit de samenleving te kunnen verklaren.
10. Bevorderen van kennis inzake mensenrechten en internationale samenwerking.

4 Waarden

Wij gaan uit van 7 basiswaarden die voor ons niet ter discussie staan en die uitgaan van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat:

- Vrijheid van meningsuiting;
- Gelijkwaardigheid;
- Begrip voor anderen;
- Autonomie van het individu;
- Verdraagzaamheid;
- Het afwijzen van onverdraagzaamheid;
- Het afwijzen van discriminatie.

OSG Willem Blaeu vindt het belangrijk dat we als school bijdragen aan waarden die we gemeenschappelijk hebben omdat dat immers de basis is die mensen en groepen verbindt, waarbij het mogelijk is van elkaar te verschillen en in harmonie samen te leven.

Bovenstaande fundamentele waarden verwijzen naar de Nederlandse Grondwet en de Universele verklaring van de rechten van de mens.

5 De domeinen democratie, participatie en identiteit

Als kader voor onze activiteiten in het kader van burgerschap en participatie hanteren we de domeinen, zoals beschreven in de publicatie 'Een basis voor burgerschap'(2006). Het gaat daarbij om de drie domeinen democratie, participatie en identiteit.

- a) Bij *democratie* gaat het om zowel de grondbeginselen van de democratie als om de staatsrechtelijke aspecten. Het vereist van de leerling politieke, sociale en communicatieve vaardigheden.
- b) Bij *participatie* draait het om het actief deelnemen aan het verbeteren van de omgeving. Dat kan gebeuren op verschillende niveaus (klas, buurt, gemeente etc.) en kan zich richten op verschillende aspecten: economisch, sociaal cultureel en politiek. De wil om te participeren komt voort uit een combinatie van belangen, betrokkenheid bij de omgeving of samenleving en een gevoel van verantwoordelijkheid. Het vereist inzicht en vertrouwen in het eigen kunnen.
- c) Bij *identiteit* gaat het om de wisselwerking tussen een persoon en zijn omgeving en hoe zijn persoonlijke opvattingen bepalend zijn voor zijn kijk op de gemeenschap. De sociale omgeving waarin identiteitsontwikkeling zich afspeelt, is in toenemende mate pluriform. Iemand moet steeds kunnen bepalen hoe hij zich tot die wisselende omgeving verhoudt. Dit moet leiden tot een continu proces van zelfreflectie. Dit vereist flexibiliteit en het nemen van verantwoordelijkheid. Wij rekenen conflicthantering binnen het domein identiteit.

Ervaring opdoen met burgerschap kan overal. Wij vinden dat we ons niet tot de school moeten beperken. Er zijn niveaus in geografische reikwijdte. We onderscheiden de niveaus micro, meso en macro.

Op microniveau zijn de activiteiten gericht op het Willem Blaeu. Op mesoniveau reiken de leerlingactiviteiten tot de omgeving van de school, bijvoorbeeld de maatschappelijke stage. Op macro-niveau gaat het om activiteiten gericht op Nederland, Europa en de wereld, bijvoorbeeld tijdens excursies en schoolreizen.

6 De burgerschapsdoelen en ons curriculum

Met onze burgerschapsdoelen sluiten we aan bij de kerndoelen zoals geformuleerd voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs.

Binnen het referentiekader inzake de niveaus voor de taalvaardigheid (Expertgroep doorlopende leerlijnen Taal en Rekenen) wordt ook direct of indirect verwezen naar vaardigheden die goed burgerschap binnen het curriculum ondersteunen: vragen stellen, argumenteren, vergelijken en verbanden leggen.

Daarnaast vereist goed burgerschap o.m. de volgende vaardigheden (de volgorde is willekeurig): omgaan met kritiek, oplossen van problemen, omgaan met andere mensen, onderzoek kunnen doen, omgaan met zingevingsvraagstukken en het respecteren van verschillen, samenwerken en reflecteren.

OSG Willem Blaeu wil borgen, dat deze vaardigheden zijn verankerd in het schoolcurriculum, waarbij per schoolniveau accentverschillen kunnen zijn.

Als we kijken naar het domein Mens en Maatschappij voor de onderbouw, dan zien we de volgende doelstellingen, welke aansluiten op de doelen van de burgerschapsvorming:

- 36 De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen en daarbij respectvol met kritiek om te gaan.

- 37 De leerling leert een kader van tien tijdvakken te gebruiken om gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen in hun tijd te plaatsen.
- 38 De leerling leert een eigentijds beeld van de eigen omgeving, Nederland, Europa en de wereld te gebruiken om verschijnselen en ontwikkelingen in hun omgeving te plaatsen.
- 39 De leerling leert een eenvoudig onderzoek uit te voeren naar een actueel maatschappelijk verschijnsel (...).
- 40 De leerling leert historische bronnen te gebruiken (...) en hij leert daarbij de eigen cultuurhistorische omgeving te betrekken.
- 42 De leerling leert in eigen ervaringen en in eigen omgeving effecten te herkennen van keuzes op het gebied van werk en zorg, wonen en recreëren, consumeren en budgetteren, verkeer en milieu.
- 43 De leerling leert over overeenkomsten, verschillen en veranderingen in cultuur en levensbeschouwing in Nederland, leert eigen en andermans leefwijze daarmee in verband brengen en leert de betekenis voor de samenleving te zien vanuit respect voor elkaars opvattingen en leefwijzen.
- 44 De leerling leert op hoofdlijnen hoe het Nederlands politiek bestel als democratie functioneert en leert zien hoe mensen op verschillende manieren bij politieke processen betrokken kunnen zijn.
- 45 De leerling leert de betekenis van Europese samenwerking met de Europese Unie te begrijpen voor zichzelf, Nederland en de wereld.
- 47 De leerling leert actuele spanningen en conflicten in de wereld te plaatsen tegen hun achtergrond en leert daarbij de onderling afhankelijkheid in de wereld, het belang van mensenrechten en de betekenis van internationale samenwerking te zien.

In de pre-ambule van het vmbo (bovenbouw) staan de doelen die direct aansluiten bij burgerschapsvorming als volgt geformuleerd:

“ De leerling leert, in het kader van een brede en evenwichtige oriëntatie op mens en samenleving, enig zicht te krijgen op relaties met de persoonlijke en maatschappelijke omgeving. “

7 Overzicht van activiteiten

Hieronder volgt het overzicht per leerjaar van de burgerschapsactiviteiten op het Willem Blaeu, gekoppeld aan inhoud, reikwijdte en doelstellingen, zoals eerder geformuleerd in dit plan. De doelstellingen zijn terug te vinden op pagina 3. Bij vakinhouden is vooral gekeken naar de vakkenclusters die het duidelijkst aanwijsbaar aandacht geven aan burgerschap en integratie.

Leerjaar	Burgerschapsactiviteit	Inhoud			Reikwijdte			Doelstellingen
		Democratie	Participatie	Identiteit	Micro	Meso	Macro	
alle	Leerlingenraad/MR	x	x	x	x			1,6,8
alle	Schoolkrant			x	x			1,6,8
alle	Muziekavond			x	x			1,3,5
alle	Corvee		x		x			1,3,5
alle	Hulp bij open dagen		x		x			1,3,5
alle	Hulp bij voorlichtingsavonden		x		x			1,3,5
alle	Besluitvorming in lessen		x		x			4,5,8
alle	Leerling-enquêtes		x		x			4,5,8
alle	Pestprotocol, respect			x	x			1,7,10

alle	Burgerschapscan	x	x	x	x	x	x	1 t/m 10
alle	Mediatheek		x		x			4,6,10
1	Introductieperiode			x		x		1,5,6,7
1	Kennismaken met elkaars cultuur			x	x		x	2,5,6
1	Dag van de talen		x	x		x		2,5,6
1	Presentatieavond internationalisering TTO		x		x			2,5,6
1	Internationalisering TTO			x	x		x	4,8,9
1	Brief schrijven in het kader van mensenrechten	x			x		x	4,8,9
1	Project Rots en Water		x	x	x			1,2,5
1	Scapino project		x	x	x			1,2,5
1	Kerstshow	x	x	x	x			1,2,5
1	Excursies			x		x		1,5,6
2	Microkrediet		x	x	x		x	1,3,5
2	Brief schrijven in het kader van mensenrechten	x			x		x	4,8,9
2	Reis naar Polen			x			x	4,8,9
1	Kerstshow	x	x	x	x			1,2,5
2	Presentatieavond Internationalisering TTO		x		x			2,5,6
2	PSO (Praktische sector oriëntatie)	x	x		x	x		2,5,7
2	Luisteris	x	x	x	x			1,2,5
2	Kunstweek		x	x	x			1,5,6,7
2	Excursies			x		x		1,5,6
3	Projecten 3H/3V	x	x	x	x	x		1,5,6,7
3	Arbeidsoriëntatie 3M	x	x		x	x		2,5,7
3	Scholierenverkiezing	x			x			5,6,8
3	Project Energiezuinige huizen 3H/3V		x		x	x		5,8,9
3	Buitenlandse reis 3M		x	x			x	4,6,7,10
3	Beroepenmarkt 3M/3H/3V			x	x			2,5,7
3	Excursies			x		x		1,5,6
3	Maatschappelijke stage		x		x	x		2,5,7
4	Bezoek hogeschool/MBO			x		x		2,5,7
4	Scholierenverkiezing	x			x		x	5,6,8
4	Krant in de klas 4H/4V	x	x	x	x			5,6,8
4	Buitenlandse reis 4H/4V		x	x			x	4,6,7,10
4	Excursies			x		x		1,5,6
4	Internationalisering TTO					x	x	4,6,7,10
4	Excursies TTO		x			x		1,5,6
5	Scholierenverkiezing	x			x		x	5,6,8
5	Debatteren TTO			x		x		2,4,5,8

5	Excursies			x		x		1,5,6
6	Scholierenverkiezing	x			x		x	5.6.8
6	Excursies			x		x		1,5,6
		Inhoud			Reikwijdte			Doelstelling
Leerjaar	Vakinhouden	Democratie	Participatie	Identiteit	Micro	Meso	Macro	
alle	Geschiedenis, maatschappijleer, aardrijkskunde en economie	x			x		x	1 t/m 10
alle	Biologie/verzorging			x	x	x		5,6,10
alle	Nederlands/MVT	x		x	x			3,5,8
alle	LO/BV/MU	x	x		x	x		2, 6, 7
alle	TTO	x		x	x	x	x	4,3,10
alle	Mentoraatlessen			x	x			1 t/m 10

8 Rol van docent en onderwijsondersteuner

Bij het uitdragen van ons pedagogisch en didactisch concept is de rol van docent en onderwijsondersteuner essentieel, ook bij het werken met burgerschapscompetenties. Burgerschap begint in de klas, bij leerlingen die in de les actief bezig zijn en meer verantwoordelijkheid leren dragen voor hun leerproces en leerresultaat. Aan leraren is het om betekenisvolle situaties te creëren, waarin leerlingen betrokken zijn, ervaringen opdoen en zich verantwoordelijk voelen voor elkaar. De docent vervult hierbij ook een voorbeeldfunctie: een goed voorbeeld doet goed volgen. We ontwikkelen daarom op het Willem Blaeu een didactisch concept waarbij de leerlingen worden uitgedaagd om mee te denken, keuzes te maken en verantwoordelijkheid te nemen volgens de uitspraak van Johan Blaeu, zoon van onze naamgever: "Zoek, ontdek, leer en verbeter door te oefenen." Deze aanbeveling gaat immers uit van een actieve houding. Bovendien maakt zelfreflectie deel uit van ons pedagogisch concept: zicht op je eigen functioneren vergroot de kans op persoonlijke groei, ook van de individuele burgerschapscompetenties. De begeleiding vanuit het mentoraat sluit daar op aan. Mentorprogramma's zullen in een doorlopende lijn worden gezet.

De rol van onze onderwijsondersteuners (technisch onderwijsassistenten, toezichthouders, conciërges e.a.) moet ook gaan passen binnen de eerder beschreven doelstellingen. Binnen hun competentieprofiel dienen ook pedagogische competenties te worden beschreven en zij zullen zich daarin zo nodig moeten bekwamen.

9 Verantwoording, aansturing, borging en evaluatie

De wijze waarop OSG Willem Blaeu burgerschap en integratie vormgeeft binnen onze visie moet worden verantwoord in de schoolgids en op onze website. Daarnaast vormt het plan onderdeel van ons schoolplan en activiteitenplan.

De aansturing van dit plan gebeurt door het managementteam van onze school. De kerndirectie is algemeen verantwoordelijk voor uitvoering, borging en evaluatie. De afdelingsleiders zijn verantwoordelijk voor zover de activiteiten binnen hun afdeling plaatsvinden. De uitvoering van de beschreven activiteiten vormt onderdeel van het schoolcurriculum en wordt gedelegeerd aan secties,

sectiegroepen en andere geledingen binnen de school, zoals het mentoraat, de leerlingbegeleiding en de onderwijsondersteuners-geleding.

Borging vindt plaats door de activiteiten een vaste plek in het schoolcurriculum te geven. Daarnaast vindt er tweejaarlijks kwaliteitsonderzoek plaats m.b.v. een checklist en enquêtes. Burgerschap valt dus ook binnen het kader van onze kwaliteitszorg. De uitkomsten van deze evaluaties dienen om ons beleid aan te scherpen. De directie stuurt deze aanpassingen aan. We evalueren niet alleen op inhoud maar letten ook op hoe het personeel met zijn taak als opvoeder omgaat. Zij dienen een voorbeeldfunctie te hebben voor onze leerlingen. Daarom is het bevorderen van burgerschap en integratie ook onderdeel van integraal personeelsbeleid. De directie biedt daar waar nodig ondersteuning c.q. scholing aan. Borging van ongewenst gedrag wordt gedefinieerd in het schoolveiligheidsplan.